

конкурентоспроможними та зберігати довіру з боку клієнтів, інвесторів і суспільства.

Це включає впровадження екологічно чистих технологій, розвиток програм енергоефективності, а також участь у соціальних ініціативах, що сприяють розвитку місцевих громад. Такі підходи допомагають підприємствам зміцнювати свою репутацію і залучати нових партнерів та клієнтів.

Економічний розвиток підприємства в умовах сучасних викликів вимагає прийняття стратегічних управлінських рішень, які дозволяють компаніям ефективно адаптуватися до зовнішніх змін і підвищувати свою конкурентоспроможність.

Використання технологічних інновацій, стратегічне планування, оптимізація бізнес-процесів і розвиток людських ресурсів – це ключові аспекти успішного управління економічним розвитком підприємства. Однак успішна інтеграція цих рішень можлива лише за умови врахування екологічних та соціальних аспектів, що забезпечує стійкий розвиток у довгостроковій перспективі.

СТАЛА БІОЕКОНОМІКА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Будякова О.Ю., канд. екон. наук, доц.

Київський національний університет технологій та дизайну

Дорожня карта використання науки, технологій, інновацій для досягнення цілей сталого розвитку (ДК) [1], схвалена 22 грудня 2023 року на засіданні Колегії Міністерства освіти і науки України, яку розроблено за методикою ООН з урахуванням рекомендацій з підготовки дорожніх карт використання науки, технологій та інновацій для досягнення Цілей сталого розвитку, наданих Спільним дослідницьким центром Європейської комісії (JRC/EC), проголошує, що Місія «Раціональне природокористування та циркулярна економіка» спрямована на забезпечення реалізації шістьох завдань чотирьох ЦСР – Ціль 6 «Чиста вода та належні санітарні умови», Ціль 11 «Сталий розвиток міст і громад», Ціль 12 «Відповідальне споживання та виробництво», Ціль 13 «Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками» та Ціль 14 «Збереження морських ресурсів». Цілями Місії НТІ є сприяння забезпеченню гарантованого якісного водопостачання шляхом розвитку централізованого водопостачання та водовідведення; модернізації систем водопостачання та водовідведення; удосконаленню систем очищення стічних вод та усунення їх втрат у каналізаційних мережах; скороченню викидів парникових газів та забруднювальних речовин в атмосферне повітря; скороченню відходів та впровадженню безвідходних технологій; збереженню та збалансованому використанню морських і прибережних екосистем.

Відповідно до Індексу екологічної ефективності (Environmental Performance Index) Україна у 2022 році посіла 52 місце з балом 49,60 із 100). Найгірші значення в оцінці України становлять такі категорії: якість атмосферного повітря, умови для збереження біорізноманіття, стан екосистемних послуг, санітарія та управління відходами [2].

Найбільше зниження частки ВДВ відбулося за складовою «Відновлення матеріалів» досліджуваного ВЕД, що свідчить про відсутність внеску науки, технологій, інновацій як у динаміку виду діяльності «Відновлення матеріалів», так і всього ВЕД «Водопостачання; каналізація, поводження з відходами».

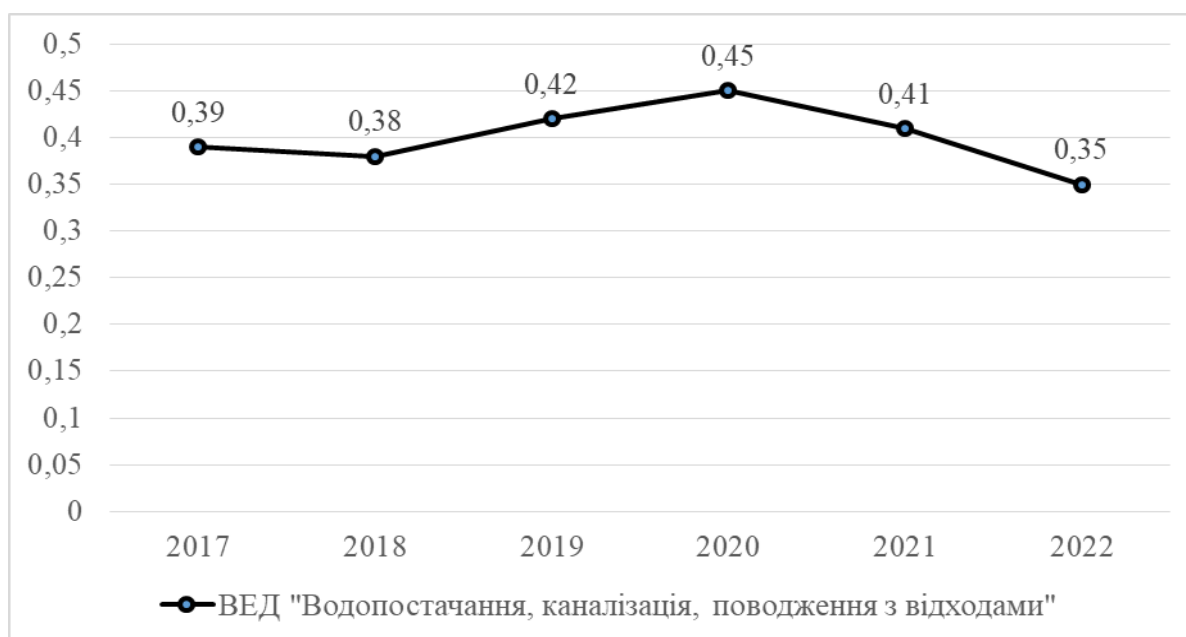

Рис. 1. Частка ВДВ ВЕД «Водопостачання; каналізація, поводження з відходами» у ВДВ України, %

Джерело: розраховано на основі даних Держстату України.

Забруднення атмосферного повітря є однією з найгостріших екологічних проблем. Незважаючи на певний спад виробництва в Україні, рівень забруднення атмосферного повітря великих міст і промислових регіонів залишається стабільно високим (рис. 2).

Російське вторгнення в Україну, крім локального забруднення, також спричиняє значні додаткові викиди парникових газів (ПГ) в атмосферу, які ускладнюють досягнення цілей Паризької угоди. За підрахунками експертів, за рік повномасштабної війни у довкілля потрапило понад 119 мільйонів тонн парникових газів. Це майже рівнозначно обсягу викидів Бельгії за рік. Сюди увійшли як прямі викиди від бойових дій, так і спричинені ними пожежі та майбутня відбудова [3].

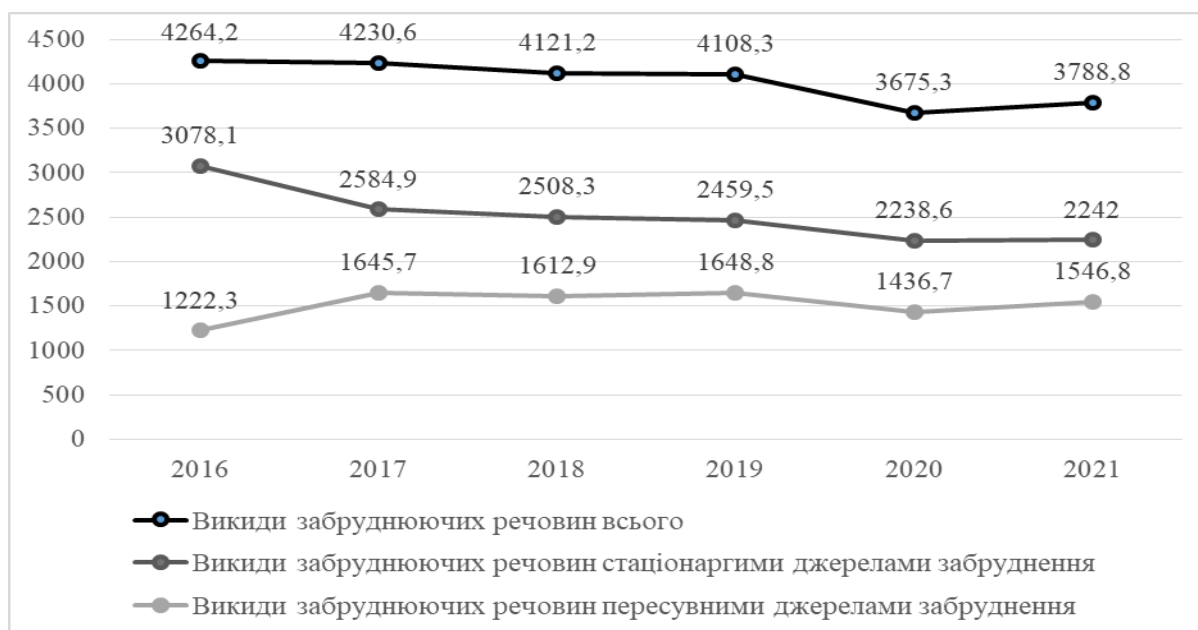

Рис. 2. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря України у 2016-2021 рр., тис. тонн

Джерело: дані Держстату України.

Україна є найбільшою за територією країною в Європі, але доступність відновлюваних ресурсів прісної води для її жителів у середньому приблизно вдвічі менша, ніж у європейських країнах. Розподілені прогнози ресурси по території України нерівномірно: північ країни має хороший доступ до води, а регіони на півдні та сході відчувають її дефіцит [4].

Ефективність використання води в Україні до початку війни зростала.

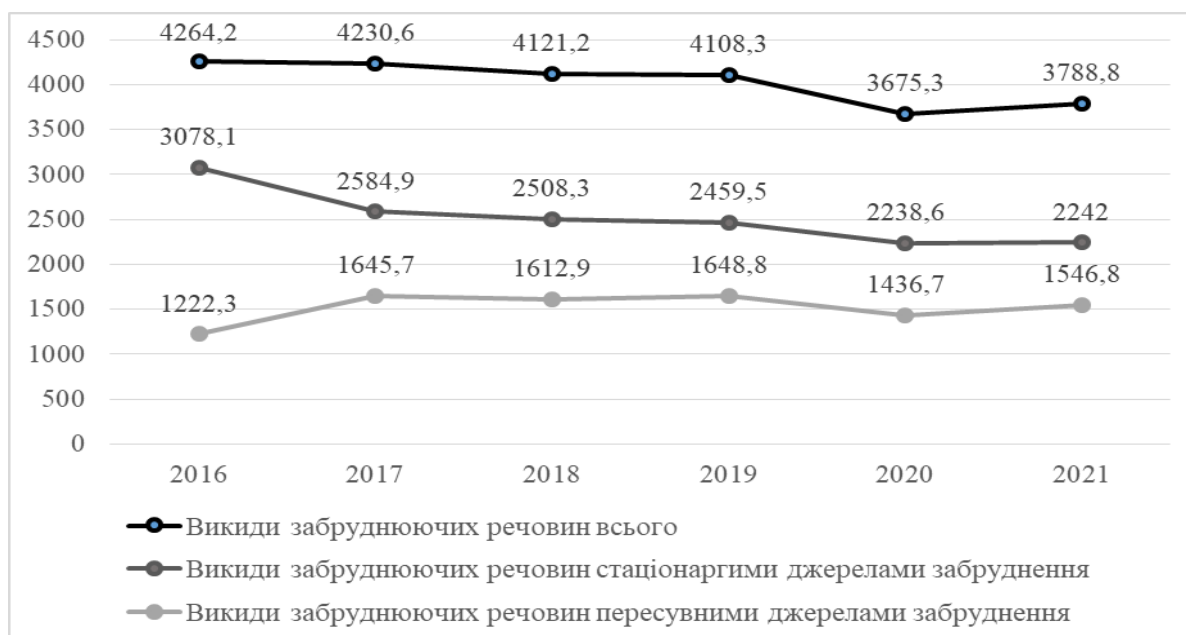

Рис. 3. Ресурсоємність ВВП України за окремими складовими у 2015-2021 рр., % до 2015 р.

Джерело: дані Держстату України

Війна в Україні різко погіршила ситуацію щодо об'єктів водозабезпечення населення, які розташовані в безпосередній близькості до місць проведення активних бойових дій, що створює передумови до виникнення екологічних та техногенних аварій. Через пошкодження інфраструктури водопостачання майже 1,4 мільйона людей в Україні зараз не мають доступу до безпечної води, а ще 4,6 мільйона людей мають обмежений доступ [5].

Отже, бойові дії на території України ще більше погіршили якість води, ускладнили проведення моніторингу щодо її стану та посилили проблеми щодо забезпечення постачання як безпечної питної води, так і технічної. Це створює великі ризики для стану всього навколишнього середовища, зокрема для здоров'я населення [1].

Головною загальною проблемою з початку війни є те, що економічний та екологічний прогрес піддається нападам, що руйнує надії на зелену та стійку економіку в Україні. Війна завдала широкомасштабної та серйозної шкоди навколишньому середовищу та спричинила як негайні, так і довгострокові наслідки для здоров'я людей, екосистем, економіки України та за її межами. Наслідки збройного вторгнення матимуть тривалий негативний вплив на здатність національної економіки запобігати та адаптуватися до зміни клімату. Шкода навколишньому середовищу очевидна, проте її масштаб важко виміряти, проаналізувати та оцінити, оскільки система моніторингу також зазнала порушень, а така шкода продовжує накопичуватися [5].

Отже, питання відновлення економіки на засадах сталого розвитку є дуже актуальним для України та потребує розробки інструментів та механізмів його реалізації. Сталому відновленню економіки сприяє стала біоекономіка.

Біоекономіка – це нова економічна парадигма та один із інструментів і механізмів вирішення глобальних проблем сталого розвитку [6].

Біоекономіка є перспективним вирішенням проблеми зміни клімату. Біоекономіка пропонує заміну невідновлюваних викопних ресурсів на відновлювану сировину біомасу, утилізацію відходів на циркулярній основі що пом'якшує зміну клімату та створює біоінновації [7]. Стала біоекономіка також надає можливості для покращення адаптації до зміни клімату та стійкості до неї, сприяючи відновленню екосистем та утриманню поживних речовин та води в ґрунтах, а також створюючи умови для більш сталого управління природними екосистемами.

Стала біоекономіка для забезпечення сталого розвитку економіки та суспільства має бути спрямована на відновлення деградованих земель, водних ресурсів та очищенню атмосфери. Реалізація потенціалу впровадження біоекономіки для відновлення економіки на засадах сталого розвитку вимагає інвестицій, інновацій, розробки політики і стратегії та системних трансформацій.

Інформаційні джерела:

1. Дорожня карта використання науки, технологій, інновацій для досягнення Цілей сталого розвитку. URL: [Dorozhnya.karta.vykoryst.nauky.tekhnolohiy.ta.innovatsiy-03.01.2024-1.1.pdf](https://dorozhnya.karta.vykoryst.nauky.tekhnolohiy.ta.innovatsiy-03.01.2024-1.1.pdf)

2. Рейтинг країн за рівнем екології (2022). NONEWS. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/ecology>
3. Важливі рішення для України на Боннській конференції зі зміни клімату / Мін-во захисту довкілля та природних ресурсів України. <https://mepr.gov.ua/vazhlyvirishennya-dlya-ukrayiny-na-bonniskij-konferentsiyi-zi-zminy-klimatu/> 20/06/2023
4. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2021 році. Міністерство розвитку громад та територій України.
5. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2021 році. Міністерство розвитку громад та територій України.
7. Олешко А. А., Будякова О. Ю. Європейські знання для сталої біоекономіки в Україні: навч. посіб. Київ: КНУТД, 2024. 156 с.
8. Будякова, О. Ю. (2024). Біоекономіка як перспективне вирішення проблеми зміни клімату. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, (10). <https://doi.org/10.5281/zenodo.13924099>

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Варава А.С., здоб. ВО

Науковий керівник – **Пашенко Ю.В.**, канд. екон. наук, доц.
Державний біотехнологічний університет

Малий бізнес як форма організації підприємництва є важливим сектором національної економіки, що сприяє насиченості ринку товарами і послугами, створенню нових робочих місць, зменшенню безробіття і в остаточному підсумку - зростанню добробуту населення.

Сутність малого бізнесу визначається наступними ознаками: він є провідним сектором ринкової економіки, складає основу дрібнотоварного виробництва; визначає темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику ВВП; здійснює структурну перебудову економіки, швидко окупність витрат, свободу ринкового виробництва; забезпечує насиченість ринку споживчими товарами й послугами повсякденного попиту; сприяє реалізації інновацій, створенню додаткових робочих місць; має високу мобільність, раціональні форми управління; формує новий соціальний прошарок підприємців власників і сприяє розвитку конкуренції [1].

До початку повномасштабної війни малий бізнес в Україні демонстрував незначне зростання. Він був одним з основних драйверів економічного розвитку, створюючи нові робочі місця та сприяючи розвитку конкуренції. Хоча й існували певні проблеми, що були пов'язані з обмеженим доступом до фінансування, бюрократичними бар'єрами, корупцією та ін.

Проте з розгортанням на території України повномасштабної війни загальна чисельність малих та середніх підприємств зазнала суттєвих змін. Так, порівняно з 2020 р. їхня кількість протягом 2022 р. зменшилася майже на третину, зокрема середніх підприємств стало менше на 17 %, малих – на 31 %, в